

Преглед на стопанската

политика

Седмичник

© ИПИ <http://www.ime-bg.org/>

В броя ще намерите:

Приватизация-отчети
Разходите за изборните
бюлетини – за сметка на
данъкоплатците

Стр.1

Стопански растеж през 2000
г. от 5.8%: източници и
очаквания

Предизборни обещания и
заетост

Стр.2

Частни договори и държавни
решения

Представяне

Стр.3

Стопанска политика и
Балкани

Стр.4

Разходите за изборните бюлетини – за сметка на данъкоплатците

На 3 май Конституционният съд обяви за противоконституционни разпоредбите на чл. 7, ал.2 от Закона за избиране на народни представители, според които партиите бяха задължени да поемат разходите по отпечатването на бюлетините за гласуване. Според закона, ако до 31 дни преди изборите партиите и коалициите не са представили съответните банков документи за превод на съответните суми, то регистрацията им в ЦИК се анулира.

Мотивите на конституционните съдии са, че по този начин се ограничава изборителното право на гражданите (гарантирано от чл.11 на Конституцията) в зависимост от имущественото състояние на партиите, коалициите и независимите кандидати. Налагането на подобно икономическо бреме може да се яви бариера пред участието на някои от партиите в изборите, с което би се нарушило юридическото равенство между тях. Според съдиите, Конституцията налага на държавата задължението да организира изборите.

Продължение на стр. 4

Приватизация-отчети

589 са реализираните приватизационни сделки през 2000 г. при планирани 673, сочат данните от Отчета за изпълнението на приватизационната програма за 2000 г., внесена в МС на 3 май. От тях 429 сделки са за цели предприятия, а 160- за обособени части. Една трета от сделките са с РМД. Приходите от приватизацията за миналата година възлизат на 952.182 млн. лв.

Междувременно Надзорният съвет на Агенцията за приватизация одобри отчета за приватизация за периода януари-март 2001 г. Данните от него показват, че откритите процедури са 21. Договорените плащания са в размер на 8.63 млн. лв., като паричните постъпления възлизат на 1.693 млн. лв.

По линия на следприватизационния контрол, за първото тримесечие са подадени над 30 искания за промяна на клаузи от приватизационните договори. 300 са подадените отчета за изпълнение на поети следприватизационни ангажименти.

Коментар:

1/ Едно от основните неща, които правят впечатление в отчета за изпълнение на приватизационната програма за 2000 г. е намаляването на дела на сделките с РМД спрямо предходните периоди. За справка, в периода 1993 г. -1998 г. сделките с РМД са 44,3 % от общия брой сделки, а през 1999 г. този дял на тези сделки спадна до 39,3 % от общия брой. Намаляването на дела на сделките с РМД по всяка вероятност е отражение на факта, че повечето от приватизираните по този начин предприятия не се справят добре от гледна точка на ефективност и конкурентност. Все още обаче пропорцията на сделките с РМД е голяма. Интересно е в да се разбере в колко от случаите РМД са спечелили срещу други кандидати и доколко тяхното участие е отказвало други кандидати.

2/ За първото тримесечие на тази година едва 24 % от реалните постъпления от приватизацията са парични плащания. Това е малко изненадващо, като се има предвид, че през последните две години се наблюдаваха признаци за подобрена стратегия на приходите, а именно по-висок дял на паричните постъпления в приходите от приватизацията. Вероятно последните резултати отразяват засиленото използване на компенсаторни записи като платежен инструмент при приватизационните сделки.

3/ Приватизиращите органи възприемат приватизацията като процес, който цели не само прехвърляне на собствеността върху дадено предприятие, но и намиране на “подходящи” собственици, които ще гарантират развиване на предприятието. Затова и в повечето приватизационни договори са включени редица бъдещи неценови ангажименти. В крайна сметка тези ангажименти влияят върху начина на управление на предприятието, а изпълнението на договора зависи от неговото икономическо състояние. Няма обаче нито една правна норма, която да задължава приватизиращите органи да извършват контрол. Не може да се намери икономическо основание за намесата на изпълнителната власт при планирането на дейността на частните инвеститори за определен период от време (5 години). Следприватизационният контрол до голяма степен отразява разбирането, че на пазара и частното предприемачество не може да се има доверие и затова държавата трябва да си “запази” основания за намеса и оказване на натиск при необходимост.

Стопански растеж през 2000 г. от 5.8%: източници и очаквания

На 28 април НСИ обяви предварителни данни за БВП през 2000г. Според тях, БВП по текущи цени за 2000 г. е бил 25 457 млн. лв. (при 22 776 млн. за 1999 г.). Реалният ръст за годината е 5.8%, а за последното тримесечие на годината – 6.5%. Данните показват следните тенденции:

1/ Частният сектор произвежда 69.3% от Брутната добавена стойност (БДС), при 65.3% през 1999 г. Услугите допринасят за 51.1% от БДС, при 48.8% през 1999 г. Селското стопанство намалява дела си от 15.1% до 12.8%. Тези данни показват трайна тенденция към преструктуриране на икономиката, до голяма част следствие от приватизацията през последните години, увеличените чужди инвестиции и относително високата свобода на търговия.

2/ Добавената стойност в промишлеността е нараснала с 15.3% (24.6% за четвъртото тримесечие). До голяма степен този ръст се дължи на увеличените продажби за износ с 26.1 (според индекса на НСИ). Износът на голяма част от продуктите обаче (суровини и материали, особено) е силно зависим от курса на долара и цените на основните суровини. Очакванията на ИПИ за ръст на промишлеността през 2001г. са предпазливи.

3/ БДС расте по-бързо (6.7%) от БВП (5.8%), за сметка на намаления дял на корективите (от 12.7% до 11.5%). Това може да отразява намален дял на данъчната тежест върху потреблението за

последната година.

4/ Растежът е по-висок от прогнозираните от правителството (а и от Economist Intelligence Unit) 5%. Това може да е изненада за някои, но ИПИ още през 2000 г. прогнозира ръст от над 5%, като затова сочеха и данните за платените ДДС, акцизи и мита. Макар и да звучи парадоксално, данъчната администрация може да предоставя по-достоверни данни за прогнозирането на БВП от останалите статистически органи.

5/ Инвестициите в основен капитал са 16.2% от БВП при 15.9% за 1999 г. Реалният растеж е 8.2%. ИПИ вече прогнозира такава тенденция на увеличаване на инвестициите, особено след като бяха оповестени данните за преките чужди инвестиции (1.1 млрд.дол.). Кредитите към частния сектор също отбелязаха ръст от 14% през 2000 г. Възможно е постигнатия ръст за 2000 г. можеше да се очаква след значителното нарастване на инвестициите за последните три години. За сравнение, средният дял на инвестициите за 1993-1997 г. беше 11.7% от БВП.

6/ Може да се очаква, че и през 2001 г. стопанският растеж ще се основава на инвестиции. Това в краткосрочен план означава по-ниско текущо потребление. Ръстът на индивидуалното потребление е “само” 3%, което обяснява донякъде и разпространеното мнение за липса на растеж и дори стагнация.

Предизборни обещания и заетост

Във връзка с предстоящите парламентарни избори започнаха да се обсъждат политическите програми и послания на предизборните кампании. Мотивът “създаване на работни места” преобладава в изказванията на лидери на партии независимо от тяхната политическа, социална и икономическа нагласа.

1/ За да се създаде “стимулира” трудовия пазар, държавата следва да подобри средата за водене на бизнес. Пазарните принципи ще създадат нуждата от нови продукти и производствени процеси, а оттам и инвестиции в човешки ресурси и технологии. На практика, правителствените програми за заетост преразпределят финансови ресурси от дейности, които са печеливши на пазара, за дейности, които не са. 2/ Търсенето и предлагането определят интереса към определени производства и услуги, а оттам и инвестирането в човешки ресурси (специализации, курсове за квалификация и т.н.). Това, което програмите за създаване на заетост не могат да оценят и предвидят, е тенденцията на пазара на труд след 9 месеца, 1 година или 1 година и половина, когато програмата завърши. За да се създаде заетост, не е достатъчно да се отворят “бройки работни места” на книга, а да се даде професионално насоченост на тези работници, включени в програмата. За разлика от пазара, който естествено насочва интересите, програмите се опитват да ги създават. Въпросът е, че не може да се планира там, където редица фактори (доходи, полезност, потребности и т.н.), които определят дали определени стоки и услуги ще се предлагат, и съответно работници с подобни умения ще

се търсят, са “извън контрола” на държавните фондове и програми. Освен това търсенето на труд зависи от развитието не само на определена индустрия, но и на всички свързани с нея производства. Единствено пазарът е този, който може да оцени тежестта на факторите и интересите на участниците, за да създаде тенденции, а не те да се диктуват от държавната администрация.

3/ Разходите за създаване на заетост не могат да отчетат реалните възможности на пазара, тъй като не могат политически програми да създадат пазарната среда. Стопанските предприемачи в своите операции на пазара оценяват към какви дейности да се насочат: да наемат по-ниско квалифициран труд в по-трудоемки производства (например, текстилни фабрики) или високо квалифициран труд за производство на продукти, основани на знание (високи технологии). Ползата от тези производства няма да се състои единствено в броя на наетите работници, а и в добавената стойност и реално създаденото благосъстояние.

4/ В крайна сметка, дългосрочна цел на стопанската политика трябва да е създаване на повече богатство с по-малко усилия, а не обратното. Процесът на цивилизацията отразява непрестанния стремеж да се постигне по-добър резултат с по-малко “работа”.

Частни договори и държавни решения

Събитие: Според решение на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) производители и търговци могат да сключват свободно споразумения помежду си, без да трябва антимонополната институция да одобрява техните клаузи. Условието, които трябва да са изпълнени, за да се “освободят” от забрана отделни клаузи в договорите, са: **1/** пазарен дял на купувачите и доставчиците до 30 на сто от този на съответните стоки и услуги или **2/** клаузи, които не пречат на конкуренцията да подобри както предлаганите продукти и услуги, така и тяхната продажба. Като примери за такива клаузи в договорите са посочени създаването на бариери за навлизане на пазара от опериращите на него компании, стратегиите на фирмите, които влияят върху между-марковата структура на “един и същи” пазар, както и вътрешномаркова конкуренция. Дори “разпределяне на пазара” може да се приеме за ограничение, което не стимулира “конкуренцията” за прояви своите благоприятни влияния върху пазара и участниците на него и което трябва да се санкционира от антимонополната комисия. Доколко компаниите могат да сключват споразумения по веригата доставчици-потребителите зависи и от създадените в тях условия за фиксирани и минимални цени в договорите. Според представители на комисията решението ще стимулира конкуренцията на пазара, като ограничи нужните разрешения за опериране на пазара при подписани споразумения за съвместни дейности.

Коментар: **1/** Все още сред държавните институции преобладава разбирането, че в опитите си да се наложат участниците на пазара действат “неморално”. Приема се, че да създадеш по-добри продукти и да предложиш по-добри услуги не е основното при “разпределянето на пазарни дялове” (разбирай, уменията да се задоволят потребностите на повече клиенти). Интересите на потребителите и компаниите (които също са потребители на пазара на продукти като технологии и услуги като

обществени, банкови и т.н.) се различава (б.р. както и интересите на различните потребители и на различните компании). Затова и трябва държавата да се грижи за интереси на тези, спрямо които се действа “неморално” като осигури на потребителите “справедлив дял от възникналите (б.р. създадените) ползи”. Добрите стратегии на пазара (включително рекламните, които според комисията изкривяват потребностите на потребителите като им създават интерес към томболи, игри и т.н.) гарантират успеха при налагането на предлаганите стоки и услуги. За да има ползи от активностите на пазара, се оценяват загуби и рискове, които явно държавата не “разпределя” сред тези, които консумират богатата. **2/** За да не се стимулират “порочни” практики, антимонополната комисия трябва да оценява договорите и тяхното влияние върху конкуренцията на пазара. Освен търсенето и предлагането на пазара (както в съответната индустрия, така и в свързаните производства), комисията трябва да изработи прогноза, за да може да “санкционира добрите” компании и стратегии на пазара. Държавната институция трябва да проумее интересите на отделните страни по сделката и да прецени по какъв начин частните договори могат да се ограничат, за да задоволят интересите на “слабите” участници. На практика, антимонополната комисия има непосилната задача да пресъздаде процесите на пазара, да разбере какво движи интересите и как конкуренцията може да стимулира инвестирането в нови продукти и производствени технологии чрез подобряване на технологиите и човешките ресурси. Ако реално антимонополната комисия иска “да подобри” състоянието на конкуренцията, следва да ограничи държавните монополи, да иницира промени в законодателна рамка за защита на индивидуалните права и свободи, правата на собственост и изпълнението на договорите и да остави на участниците на пазара в частните си договори да преценят своите интереси.

Представяне

IN DEFENSE OF INDIVIDUAL RIGHTS CAPITALISM MAGAZINE

INDIVIDUAL RIGHTS ARE THE MEANS OF SUBORDINATING SOCIETY TO MORAL LAW -- AYN RAND

Ако се интересувате от държавните решения на пазара на конкурентни стоки и услуги, както и от влиянието на законодателството върху конкуренцията, може да посетите интернет-площадката на Capitalism Magazine <http://www.capitalismmagazine.com/sections/antitrust.htm>. На сайта може да намерите коментари на антимонополните разпоредби, позиции на държавни институции и съдебни инстанции по дела за “злоупотреба” с монополно положение на компании като Microsoft, може да се включите в дискуссионни форуми по въпросите на конкуренцията и монополните позиции, както и да изградите своя позиция за ролята на държавата при създаването на конкурентен пазар.

Разходите за изборните бюлетини – за сметка на данъкоплатците Продължение от стр.1

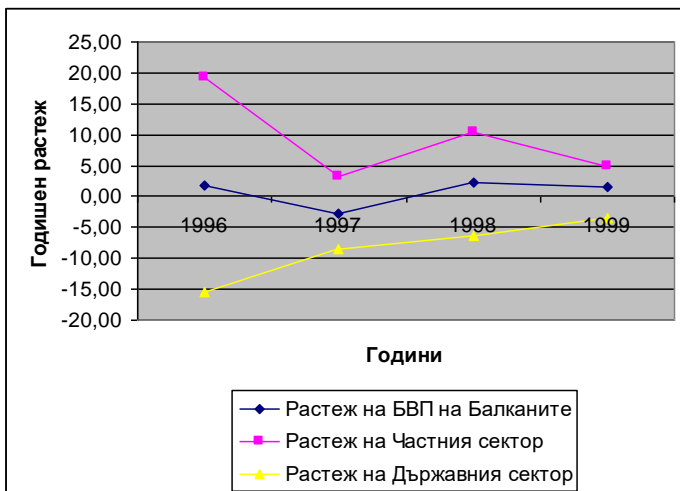
Коментар:

1/ Вярно е, че поемането на разходите по отпечатването на бюлетините би представлявало сериозна финансова тежест за някои от партиите и би лишило част от избирателите от възможността да гласуват за тях. А това до някаква степен би ограничило изборителното право на гражданите. От друга страна обаче, регистрираните от ЦИК партии и коалиции са 82. По закон всяка една от тях има право на отделна бюлетина, а броят на отпечатаните бюлетини трябва да отговаря на броя на избирателите (т.е. около 6 милиона). По този начин, заради тежки бюрократични изисквания на данъкоплатците се налагат значителни разходи. Още повече, че много от партиите имат доста ограничен електорат, а разходите за тяхното участие в изборите се поемат от всички. В същото време намаляване на разходите за данъкоплатците и в същото време

гарантиране на равни права можеше да бъде решен, ако беше възприет принципа за участие в изборите с една бюлетина.

2/ Не е много ясно с какво се нарушава юридическото равенство между регистрираните за участие в изборите формации при условие, че изискването за финансиране на изработката на бюлетините 3/ Конституцията гарантира общото, равно и пряко изборително право. Това според конституционните съдии означава, че за държавата съществува изрично задължение, а не право да произведе изборите по посочения начин. Конституцията обаче гарантира и правото на частна собственост на всички граждани. По аналогия, това означава ли, че държавата има задължението да финансира закупуването на собственост на всички? се отнася за абсолютно всички.

Стопанска политика и Балкани

Източник: Световна Банка, ИПИ

В анализа са включени България, Македония, Хърватска, Румъния и Сърбия, за които съществува необходимата базова информация за изграждане на динамичен модел за растежа на БВП в тези държави. За периода 1996-1999г. се наблюдава постоянно стагниране на държавния сектор, което се обяснява с процеса на раздържавяване и реструктуриране на тези икономики. След изключително интензивният растеж на частния сектор през 1996г., в следващите години се отчитат умерени стойности, които са

близки до реалния растеж на икономиките на тези държави. Обяснението е в обстоятелството, че частният сектор е вече доминиращ със среден дял от около 65-70% през 1999г. и се превръща в основен двигател на икономическия растеж.

Основен резултат от процеса на глобализация са връзките в развитието на отделните икономики, като обикновено географската близост засилва подобна зависимост. На тази основа е много интересен изводът, който може да бъде направен от горната графика, а именно, че кризата през 1997г. е била обща за тези балкански държави. Разбира се в сравнителен план, въпросната криза имаше много по-тежки последствия за България, поради сериозната макроикономическа нестабилност. Регионалният анализ показва наличието на предпоставки за дебалансираност на икономиките в този период, чиято сила на крайно проявление зависи от избраната икономическа политика.

През 1999-2000г. балканските държави успяха да постигнат стабилност на макрорамката, като цената за това е рестриктивна монетарна и фискална политика. Въпросната макро стабилност гарантира известна предвидимост на икономическата среда, но това в никакъв случай не означава, че бъдещият икономически растеж е гарантиран.

ИПИ: Богданов, Ганчева, Йонкова, Мандова, Станчев

Този седмичник се издава с 6-месечната финансова подкрепа на MSI/USAID

За коментари и предложения: mandova@ime.bg